

תקיעת שופר בצל הקורונה

אולם בהמשך הגמרא (שם) נאמר:

אתקין רבי אבהו בקסרי: תקיעה, שלשה שברים, תרועה, תקיעה... מספקא ליה (הסתפק רבי אבהו) אי גנוחי גנח אי ילולי יליל (אם התרועה האמורה בתורה היא שברים - גניחות, או תרועה - יללות, לכן עושה שניהם: תקיעה שברים תרועה ותקיעה). - מתקיף לה (הקשה) רב עיורא: ודלמא ילולי הוה (אולי התרועה היא יללה), וקא מפסיק שלשה שברים בין תרועה לתקיעה (והרי השברים מהווים הפסק בין התקיעה לתרועה)! - דהדר עביד (שחוזר ועושה) תקיעה תרועה ותקיעה. מתקיף לה רבינא: ודלמא גנוחי הוה (אולי התרועה האמורה בתורה היא שברים), וקא מפסקא תרועה בין שברים לתקיעה! (והתרועה מהווה הפסק בין השברים לתקיעה שלפניה) - דהדר עביד (שחוזר ועושה) תקיעה שברים תקיעה. אם כן, מחמת הספק מהי התרועה האמורה בתורה, יש לתקוע לפחות שלושים קולות (תשר"ת תש"ת תר"ת שלוש פעמים).

הראשונים נחלקו האם יוצאים ידי חובת המצווה מהתורה בשמיעת תשע קולות בלבד:

ר"ן על הרי"ף מסכת ראש השנה דף י עמוד א (מדפי הרי"ף):

נשאל לרב האיי גאון ז"ל, וכי עד שבא רבי אבהו (ותיקן תקיעת שלושים קולות) לא היו ישראל יוצאין ידי תקיעת שופר? ובלשון הזה השיב: אל תחשבו בלבבכם כי בימי רבי אבהו נפל ספק בדבר זה, שהרי משניות קדומות הן אחת אומרת תרועה שלש יבבות ואחת אומרת תרועה שלשה שברים... וכך היה הדבר מימים קדמונים מנהג בכל ישראל, מהן עושין תרועה יבבות קלות ומהן עושין תרועה יבבות כבדות שהן שברים, ואלו ואלו יוצאין ידי חובתן, שברים כבדים תרועות הן יבבות קלות תרועות הן. והיה הדבר נראה כחלוקה (כמחלוקת) אף על פי שאינה חלוקה... וחכמים של הללו מודים כי יבבות תרועה היא, וחכמים של הללו מודים כי שברים תרועה היא, וכשבא רבי אבהו ראה לתקן תקנה שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד, ולא יראה ביניהן דבר שההדיוטות רואין אותו כחלוקה.

לעומת זאת, מדברי הרמב"ם עולה, שהתקוע פחות משלושים קולות, ספק אם קיים את המצווה:

רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ג הלכה ב:

תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו בה ספק לפי אורך השנים ורוב הגליות, ואין אנו יודעין היאך היא, אם היא היללה שמילליו הנשים בנהייתן בעת שמיבין, או האנחה כדרך שיאנח האדם פעם אחר פעם כשידאג לבו מדבר גדול, או שניהם כאחד - האנחה והיללה שדרכה לבא אחריה הן הנקראין תרועה, שכך דרך הדואג מתאנח תחלה ואחר כך מילל, לפיכך אנו עושין הכל.

הקדמה:

"בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון". בימים הנוראים נכתב ונחתם דינו של כל יחיד ויחיד ושל העולם כולו, לשבט או לחסד. ואנו תפילה שירחם ה' עלינו, ויסיר מעלינו את נגף הקורונה, ויאמר לכל צרותינו די. מציאות מורכבת זו, של חגי תשרי בצל הקורונה, מזמנת שאלות רבות ומגוונות. בדף שלפנינו, מספר עקרונות לגבי תקיעת שופר, שנדרש לחדדם במציאות הצבאית בעת הזאת. מעבר לכך, מומלץ לעקוב אחר פרסומי הרבנות הצבאית, הנוגעים בשאלות רבות נוספות.

שאלה: בסיס גדול שמתקיימים בו מניינים רבים במקביל (בשל הצורך למנוע כינוסים גדולים), ואין בו אלא בעל תוקע אחד, העובר ממניין למניין. כמה תקיעות עליו לתקוע בכל אחד מהמניינים? האם יוצאים ידי חובה בתקיעות שאינן על סדר תפילת מוסף?

א. ממספר הקולות המינימאלי

נאמר במשנה:

מסכת ראש השנה פרק ד משנה ט:

סדר תקיעות: שלש של שלש שלש.

והסביר רש"י:

רש"י על הגמרא מסכת ראש השנה דף לג עמוד ב:

סדר תקיעות שלש כו' - אחת למלכיות ואחת לזכרונות ואחת לשופרות (שלשת הברכות האמצעיות של תפילת מוסף של ראש השנה).

שלש של שלש שלש - תקיעה ותרועה ותקיעה לכל אחת ואחת.

הגמרא מבארת את המקור לכך שיש לתקוע באופן זה:

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לג עמוד ב - לד עמוד א:

ומנין שפשוטה (קול שלם, כלומר תקיעה) לפניה (לפני התרועה) - תלמוד לומר 'והעברת שופר תרועה'. ומנין שפשוטה לאחריה (אחר התרועה) - תלמוד לומר 'תעבירו שופר'... ומנין לשלש של שלש שלש (כלומר, שיש לתקוע שלש סדרות של תקיעה תרועה ותקיעה) - תלמוד לומר 'והעברת שופר תרועה', 'שבתון זכרון תרועה', 'יום תרועה יהיה לכם'. למדנו מכאן, שמצווה מהתורה לתקוע תשע קולות בראש השנה, תקיעה תרועה ותקיעה, שלוש פעמים.

יחיד אינו מפסיק לתקוע בברכות, ואפילו יש לו מי שיתקע לו. הגה: אלא תוקעים לו קודם שיתפלל מוסף, ואין צריכין לתקוע לו שנית.

אם כן, פשוט שכאשר לא ניתן לשמוע את התקיעות על סדר תפילת מוסף, ישמען קודם התפילה.

❖ **לאור זאת, כיצד ינהג חייל שבאפשרותו לבחור לשמוע תקיעות דמיושב (שלא על סדר התפילה) או תקיעות דמעומד (על סדר תפילת מוסף)?**

ג. ברכת לשמוע קול שופר בתוקע לאחרים אחר שיצא ידי חובתו

כתב הרמ"א, שהמוציא אחרים ידי חובת תקיעת שופר, רשאי לברך עבורם, אף שכבר יצא ידי חובתו קודם לכן:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפה סעיף ב:

קודם שיתקע יברך: לשמוע קול שופר, ויברך: שהחיינו; הגה: ואין חילוק בין אם יברך לעצמו, או שכבר יצא ומברך להוציא אחרים, אפילו הכי מברך התוקע שתי ברכות הנזכרות. אולם האחרונים כתבו, שטוב יותר שהשומעים יברכו בעצמם:

משנה ברורה סימן תקפה ס"ק ה:

האחרונים העלו, דבאופן זה שכבר יצא התוקע בעצמו טוב יותר שיברכו השומעים בעצמם שתי הברכות, אא"כ אינם יודעים לברך בעצמם אז יברך בשבילן להוציאן. ומנהג העולם להקל להוציאן בכל גווני ואין למחות בהם כי כן הוא עיקר מדינא כמו שכתב הפר"ח והגר"א.

ד. הלכה למעשה

כך נפסק להלכה בספרנו תורת המחנה:

- הנמצאים בדוחק גדול ישמעו על כל פנים שלשים קולות.
- מי שלא יכול לשמוע אפילו שלשים קולות ישתדל לכל הפחות לשמוע פעם אחת תשר"ת תש"ת ותר"ת (ורשאי אף לברך על כך).
- יש להעדיף את שמיעת התקיעות על פני התפילה.
- כשהברירה בידו אם לשמוע תקיעות דמיושב (בלא תפילת מוסף) או דמעומד (על סדר תפילת מוסף) יעדיף לשמוע תקיעות דמעומד, אף אם אינו מתפלל עמהם מוסף.
- התוקע לאחרים לאחר שיצא כבר ידי חובתו עדיף שיברך אחד השומעים.

והגית בו'

דפי מקורות בהלכה צבאית ללימוד עצמי לחיילי צה"ל
יוצא לאור ע"י הרבנות הצבאית הראשית - ענף ההלכה - בית המדרש להלכה צבאית
מערכת: סא"ל הרב שהם עורקבי רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ רמ"ד הלכה,
סרן הרב דודי גרינפלד מפקד בית המדרש, אע"צ הרב חנניה שפרן
כתיבה ועריכה: טור' הרב בן אור ודאוקר, טור' הרב אוריאל בוכריס.
הקו הפתוח: 052-9414414. נשמח לשאלות ולתגובות: bmlhalacha@gmail.com
להצטרפות לקבוצת ההלכה יומית לחיילים בוואצפ וקבלת דפי 'והגית בו' (קבוצה שקטה),
סרקו את הקוד הבא:

❖ האם תוכל למצוא סימוכין מלשון הגמרא לאחת משיטות הראשונים?

למעשה, כתבו האחרונים שבשעת דחק גדולה ביותר ניתן להסתפק בשמיעת עשר קולות (תשר"ת תש"ת ותר"ת) בלבד:

משנה ברורה סימן תקפו ס"ק כב:

ומ"מ כתבו האחרונים דבשעת הדחק... מותר לו בעצמו לתקוע... עשרה קולות, דהיינו תשר"ת תש"ת ותר"ת שהם מעיקר הדין.

ונחלקו האחרונים האם ניתן לברך על כך:
הביאור הלכה כתב:

ביאור הלכה סימן תקצג סעיף ב:

ופשוט דהברכה על התקיעה אין רשאי לברך עד שיוכל לתקוע כל הסדרים בעצמו או בצירוף עם אחרים.
אולם כמה אחרונים פסקו שניתן לברך על כך:

חוט שני הלכות ראש השנה פרק ד ס"ק א:

ועל כל פנים בשעת הדחק צריך לתקוע שלושים קולות, ואם אין סיפק בידו אפשר לסמוך על מה שפסק במשנה ברורה בשני המקומות הנ"ל דסגי (שמספיק) לתקוע רק תשר"ת תש"ת ותר"ת. והדבר מצוי בתוקע בבית חולים, שתוקע מחדר לחדר, ואין לו זמן להספיק לתקוע לכולם, וכיוצא בזה, דסגי בזה, ויכול לברך על זה.

ב. תקיעת שופר שלא על סדר התפילה

כפי שראינו במשנה שהובאה לעיל, תקנו חכמים לתקוע בשופר על סדר תפילת מוסף, שיש בה ברכות מלכויות, זכרונות ושופרות. אולם, למעשה נהגו לתקוע שלשים קולות נוספים לפני תקיעת מוסף:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפה סעיף ב:

ויתקע תשר"ת ג' פעמים, ותש"ת ג' פעמים, ותר"ת ג' פעמים. מעבר לכך, המתפלל תפילת מוסף של ראש השנה ביחידות, אינו תוקע בתפילת מוסף אלא רק קודם לכן, שלשים קולות:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקצב סעיף ב: